

УДК 342.5 (477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.27>

ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Мазійчук В.А.,

аспірант відділу аспірантури і докторантури НА СБ України

ORCID: 0009-0002-2471-1811

Мазійчук В.А. Характеристика адміністративних правопорушень в інформаційній сфері.

У статті здійснено ґрунтовне теоретико-правове дослідження адміністративних правопорушень в інформаційній сфері як окремого різновиду деліктів публічно-правового характеру в умовах цифрової трансформації суспільства та держави. Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, зростанням обсягів інформаційних ресурсів, розширенням електронного врядування та підвищенням ролі інформації як стратегічного нематеріального блага, що об'єктивно потребує посилення адміністративно-правових механізмів її охорони та захисту.

Визначено поняття адміністративного правопорушення в інформаційній сфері як протиправного, винного діяння (дії або бездіяльності), що посягає на врегульовані нормами адміністративного та інформаційного права суспільні відносини щодо створення, збирання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, за яке передбачено адміністративну відповідальність відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення. Обґрунтовано, що специфіка таких правопорушень полягає у нематеріальному характері об'єкта посягання, формальному складі більшості деліктів та підвищеній латентності, зумовленій цифровим середовищем.

Окремо наголошено на проблемах кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері інформації, серед яких визначено нечіткість окремих правових норм, складність доведення складу правопорушення в умовах цифрового середовища, а також дублювання адміністративної і кримінальної відповідальності за окремі посягання на інформаційну безпеку. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність систематизації адміністративно-деліктного законодавства, удосконалення санкцій з урахуванням принципу пропорційності та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами у сфері захисту інформації. Зроблено висновок, що адміністративні правопорушення в інформаційній сфері відіграють ключову роль у механізмі забезпечення законності та правопорядку в умовах цифровізації, а ефективність протидії таким правопорушенням безпосередньо залежить від якості нормативно-правового регулювання, рівня правової культури суб'єктів інформаційних відносин та послідовності правозастосовної практики.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, інформаційна сфера, адміністративна відповідальність, персональні дані, публічна інформація, інформаційна безпека.

Maziychuk V.A. Characteristics of administrative offenses in the information sphere.

The article provides a thorough theoretical and legal study of administrative offenses in the information sphere as a separate type of torts of a public-legal nature in the conditions of digital transformation of society and the state. The relevance of the topic is due to the rapid development of information and communication technologies, the growth of information resources, the expansion of e-government and the increasing role of information as a strategic intangible good, which objectively requires the strengthening of administrative and legal mechanisms for its protection and defense.

The concept of an administrative offense in the information sphere is defined as an unlawful, guilty act (action or inaction) that encroaches on social relations regulated by the norms of administrative and information law regarding the creation, collection, storage, use, distribution, protection and defense of information, for which administrative liability is provided in accordance with the provisions of the Code of Ukraine on Administrative Offenses. It is substantiated that the specificity of such offenses lies in the intangible nature of the object of the encroachment, the formal composition of most torts and increased latency caused by the digital environment.

Separately, the problems of qualifying administrative offenses in the information sphere are emphasized, among which the vagueness of certain legal norms, the complexity of proving the composition of the offense in the digital environment, as well as the duplication of administrative and criminal liability for certain encroachments on information security are identified. In this regard, the need to systematize administrative tort law, improve sanctions, taking into account the principle

of proportionality and harmonization of national legislation with European standards in the field of information protection is substantiated. It is concluded that administrative offenses in the information sphere play a key role in the mechanism of ensuring legality and law and order in the conditions of digitalization, and the effectiveness of countering such offenses directly depends on the quality of regulatory and legal regulation, the level of legal culture of subjects of information relations and the consistency of law enforcement practice.

Key words: administrative offense, information sphere, administrative liability, personal data, public information, information security.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими процесами цифрової трансформації, інформатизації публічного управління, впровадження електронного врядування та розширення використання інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя. Інформація набула статусу стратегічного ресурсу держави, а інформаційні відносини стали одним із ключових об'єктів правового регулювання. У цих умовах особливої актуальності набуває питання забезпечення належної правової охорони інформаційної сфери та формування ефективного механізму юридичної відповідальності за порушення встановлених правил інформаційної діяльності.

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері становлять найбільш поширений різновид деліктів, пов'язаних із посяганням на право особи на інформацію, порядок доступу до публічної інформації, режим обігу інформації з обмеженим доступом, захист персональних даних та інформаційну безпеку держави. Складність становить динамічність інформаційних відносин, що випереджає темпи оновлення адміністративно-деліктного законодавства. З'являються нові способи порушення правил обробки та поширення інформації, трансформуються форми неправомірного використання персональних даних, ускладнюються механізми доступу до інформаційних систем, що об'єктивно потребує перегляду традиційних підходів до визначення складу адміністративного правопорушення в інформаційній сфері.

Проблемним залишається також питання розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за посягання на інформаційні відносини, визначення меж суспільної шкідливості та суспільної небезпечності відповідних діянь, а також забезпечення пропорційності адміністративних санкцій. Недостатня чіткість окремих диспозицій норм, складність доведення вини в умовах цифрового середовища та підвищена латентність правопорушень негативно впливають на ефективність правозастосовної практики.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у комплексному науковому дослідженні адміністративних правопорушень в інформаційній сфері, уточненні їх понятійного апарату, систематизації видів та елементів складу, а також визначенні напрямів удосконалення адміністративного законодавства України з урахуванням сучасних викликів цифровізації та європейських стандартів захисту інформації.

Метою статті є здійснення комплексного теоретико-правового аналізу адміністративних правопорушень в інформаційній сфері як особливого різновиду публічно-правових деліктів, визначення їх правової природи, сутності та місця в системі адміністративного права України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематику визначення характеристики адміністративних правопорушень в інформаційній сфері у своїх наукових працях досліджували такі вчені, як: І.В. Арістова, К.І. Беляков, В.В. Белєвцева, О.І. Воронкова, О.А. Заярний, С.С. Єсімов, Л.П. Коваленко, М.В. Ковалів, В.Я. Настюк, С.М. Правдюк, О.М. Солодка, В.В. Сидоренко, О.В. Чуприна, О.Г. Ярема та інші.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства, цифрової економіки та публічного управління характеризується стрімким зростанням ролі інформації, інформаційних ресурсів і інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя. Водночас розширення масштабів і форм інформаційної діяльності об'єктивно зумовлює появу нових ризиків і загроз, що проявляються у вчиненні різноманітних протиправних діянь, пов'язаних з інформацією, її обігом, використанням та захистом. У зв'язку з цим сучасна правова наука досить активно оперує широким колом понять, покликаних відобразити відповідні негативні явища, зокрема такими як інформаційні правопорушення, комп'ютерні правопорушення, правопорушення у сфері комп'ютерної інформації, у сфері інформаційних технологій, у сфері інформаційної безпеки, кібернетичні правопорушення тощо.

Поняття «правопорушення в інформаційній сфері», на відміну від загального поняття «адміністративне правопорушення», яке в законодавстві визначається як протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністратив-

ну відповідальність [1], не має самостійного нормативного закріплення. Відсутність законодавчої дефініції цього поняття зумовлює необхідність його доктринального осмислення та формування науково обґрунтованого підходу до визначення змісту правопорушень, що вчиняються в інформаційній сфері.

У цьому контексті заслуговують на увагу спроби галузевого та функціонального осмислення адміністративних правопорушень, пов'язаних з інформаційними процесами. Так, В.Я. Настюк та В.В. Білевцева характеризують такі правопорушення як протиправні, винні (умисні або необережні) дії чи бездіяльність конкретного суб'єкта, що посягають на встановлений інформаційний правопорядок, завдають шкоди інформаційній сфері або створюють реальну загрозу її заподіяння, за що законом передбачено адміністративну відповідальність [2, с. 153]. Особливістю цього підходу є чітке виокремлення інформаційного правопорядку як безпосереднього об'єкта посягання, що відповідає сучасному розумінню інформаційної сфери як самостійного об'єкта адміністративно-правової охорони.

У свою чергу, О.А. Заярний трактує адміністративне правопорушення в інформаційній сфері як протиправне, суспільно шкідливе та винне діяння у формі дії або бездіяльності, вчинене суб'єктом публічної адміністрації, його посадовою особою або іншим деліктоздатним суб'єктом публічно-правових інформаційних відносин, яке полягає у порушенні інформаційних прав особи, суспільного інформаційного правопорядку, правових режимів інформації, інформаційних ресурсів і технологій, установлених законодавством України, посяганні на об'єкти права власності в інформаційній сфері чи створенні перешкод для здійснення правомірної інформаційної діяльності, внаслідок чого формується загроза національній інформаційній безпеці, і за вчинення якого законодавством передбачено адміністративну відповідальність [3].

С.М. Правдюк пропонує диференційований підхід до розуміння інформаційних правопорушень, виокремлюючи їх у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні інформаційні правопорушення охоплюють усю сукупність протиправних діянь, що вчиняються в інформаційній сфері, а також правопорушення, які здійснюються із використанням інформаційно-комунікаційних технологій або засобів зв'язку, тобто ті, що є інформаційними як за формою вчинення, так і за своїм змістом. У вузькому розумінні інформаційні правопорушення зводяться до порушень конституційного права людини і громадянина на інформацію, а відтак мають виключно інформаційний характер за своїм змістом [4, с. 9-10].

Таким чином, аналіз наведених наукових позицій свідчить про поступове формування комплексного підходу до розуміння адміністративних правопорушень в інформаційній сфері, який поєднує у собі ознаки класичного адміністративного делікту з особливостями інформаційних відносин, інформаційного правопорядку та публічно-управлінського впливу. Це створює належне теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого формування авторського визначення адміністративного правопорушення в інформаційній сфері як *протиправного, винного (умисного або необережного) діяння у формі дії або бездіяльності, що посягає на суспільні відносини, які виникають у процесі створення, збирання, поширення (передавання), зберігання, використання, знищення та захисту інформації й інформаційних ресурсів, функціонування інформаційної інфраструктури, реалізації повноважень суб'єктів публічного управління в інформаційній сфері, порушує встановлений порядок інформаційної діяльності, права і законні інтереси фізичних та юридичних осіб, інтереси суспільства або держави, та за вчинення якого законом передбачено адміністративну відповідальність.*

Можна виокремити такі основні характеристики адміністративних правопорушень в інформаційній сфері, а саме:

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері є соціально шкідливими деліктами, що проявляються у порушенні інформаційних прав і свобод людини і громадянина, підриві суспільного інформаційного правопорядку, недотриманні встановленого актами законодавства України правового режиму інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних технологій та інформаційної інфраструктури. Такі діяння можуть полягати у посяганні на об'єкти права власності в інформаційній сфері або у створенні перешкод здійсненню правомірної інформаційної діяльності, за відсутності при цьому ознак кримінального правопорушення [5, с. 18-19].

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері мають виражену міжгалузеву правову сутність. Вони посягають не лише на охоронювані законом публічні інтереси, інформаційні права особи та встановлені правові режими інформації, але й виникають у суміжних сферах суспільного життя, зокрема у сфері фінансів, державної служби, публічного адміністрування, де інформація та інформаційні ресурси виступають спеціальним предметом правового регулювання і публічного управління.

Як правовий та соціальний антипод правомірної поведінки учасників інформаційних відносин адміністративне правопорушення в інформаційній сфері є безпосередньою підставою застосуван-

ня заходів адміністративної відповідальності. Така відповідальність має виключно нормативний характер, оскільки ґрунтується на положеннях адміністративного законодавства та реалізується в межах встановлених законом адміністративно-юрисдикційних процедур [6, с. 169-170].

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері становлять собою відхилення від нормативно визначених координат здійснення інформаційної діяльності суб'єктами публічної адміністрації, а у випадках, прямо передбачених законодавством, також фізичними та юридичними особами приватного права. У зв'язку з цим така поведінка визнається протиправною, забороняється законом та тягне за собою застосування заходів адміністративного примусу.

Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлені правові режими інформації, інформаційних ресурсів або інформаційних технологій, вчиняються у межах особливої сфери правового регулювання – інформаційної сфери. Їх вчинення, як правило, пов'язане з використанням спеціальних засобів та знарядь, придатних для протиправного впливу на об'єкти правової охорони в інформаційному просторі України, включно з інформаційно-комунікаційними технологіями та цифровими інструментами.

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері можуть розглядатися як різновид соціальних конфліктів, зумовлених невиконанням або неналежним виконанням суб'єктами публічної адміністрації, їх посадовими особами, а також іншими особами, які здійснюють делеговані повноваження, сервісно-регуляторних функцій держави чи порушенням встановлених процедур надання публічних інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних послуг [7, с. 97-98].

Адміністративні правопорушення в інформаційній сфері, виступаючи об'єктивним проявом причин та умов, що сприяють розвитку адміністративної деліктності, становлять безпосередню загрозу регіональній, національній, а в окремих випадках і міжнародній інформаційній безпеці. Їх поширення негативно впливає на стабільність інформаційного правопорядку та ефективність функціонування системи публічного управління.

Предметом посягання в адміністративних правопорушеннях, що вчиняються в інформаційній сфері, завжди виступають інформація, інформаційні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології або елементи інформаційної інфраструктури, які перебувають під правовою охороною держави, інших законних володільців та розпорядників інформації [8, с. 576]. Розглядаючи види адміністративних правопорушень в інформаційній сфері та здійснивши аналіз положень Кодексу України про адміністративні правопорушення можна виокремити такі групи правопорушень:

- порушення права на інформацію – незаконна відмова в наданні інформації, порушення строків її надання;
- порушення законодавства про захист персональних даних – недотримання встановлених вимог щодо обробки, зберігання та захисту персональних даних;
- порушення правил технічного та криптографічного захисту інформації;
- порушення порядку використання інформації з обмеженим доступом.

Проблематика кваліфікації адміністративних правопорушень в інформаційній сфері має комплексний характер і зумовлена як особливостями самого об'єкта посягання – інформації, так і специфікою цифрового середовища, в якому вчиняється значна частина таких деліктів. Аналіз положень Кодексу України про адміністративні правопорушення та спеціального інформаційного законодавства свідчить про наявність низки системних проблем, що ускладнюють правильну юридичну оцінку діянь і знижують ефективність правозастосування. Серед таких проблем виокремлюють: нечіткість та оціночний характер диспозицій норм; фрагментарність і розпорошеність нормативного регулювання; проблеми розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності; складність доказування в цифровому середовищі; визначення суб'єкта правопорушення; невідповідність санкцій принципу пропорційності; підвищена латентність правопорушень.

Таким чином, проблеми кваліфікації та практики застосування адміністративної відповідальності в інформаційній сфері мають як нормативний, так і організаційно-практичний характер. Вони пов'язані з нечіткістю законодавчих формулювань, складністю доказування в цифровому середовищі, розмежуванням адміністративної та кримінальної відповідальності, а також недостатньою ефективністю санкцій [9, с. 41]. Подолання зазначених проблем потребує систематизації адміністративно-деліктного законодавства, уточнення складів правопорушень, підвищення рівня спеціалізації суб'єктів правозастосування та впровадження сучасних механізмів фіксації й оцінки електронних доказів [10, с. 105-106].

Висновки. У результаті проведеного наукового дослідження встановлено, що адміністративні правопорушення в інформаційній сфері є складним і багатогранним правовим явищем, яке відображає сучасні трансформаційні процеси в суспільстві, зумовлені цифровізацією, інформатизацією публічного управління та зростанням ролі інформації як ключового ресурсу держави і суспільства.

З'ясовано, що адміністративні правопорушення в інформаційній сфері утворюють самостійну групу адміністративно-деліктних посягань, об'єднаних спільним родовим об'єктом – суспільними відносинами у сфері створення, обігу, використання, охорони та захисту інформації. Їх специфіка визначається нематеріальним характером об'єкта посягання, тісним зв'язком із реалізацією основоположних прав і свобод людини, а також значною залежністю від рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Доведено, що нормативно-правове регулювання адміністративної відповідальності в інформаційній сфері має комплексний, але водночас фрагментарний характер. Ключову роль у цьому механізмі відіграють норми Кодексу України про адміністративні правопорушення у поєднанні з положеннями спеціального інформаційного законодавства. Така розпорошеність правових приписів ускладнює їх системне застосування, негативно впливає на єдність правозастосовної практики та потребує подальшої законодавчої систематизації.

Встановлено, що склад адміністративних правопорушень в інформаційній сфері характеризується переважно формальним характером, що підкреслює превентивну спрямованість адміністративної відповідальності. Особливе значення має правильне визначення спеціального суб'єкта правопорушення, а також врахування специфіки об'єктивної сторони, яка нерідко проявляється у формі бездіяльності або порушення встановлених процедур інформаційної діяльності. Обґрунтовано, що сучасна практика кваліфікації та застосування адміністративної відповідальності у сфері інформаційних відносин супроводжується низкою проблем, пов'язаних із нечіткістю окремих правових норм, складністю доказування у цифровому середовищі, розмежуванням адміністративної та кримінальної відповідальності, а також недостатньою ефективністю чинних санкцій. Це знижує превентивний потенціал адміністративно-правових засобів та потребує вдосконалення як нормативної, так і організаційної складових правозастосування.

Узагальнюючи, слід констатувати, що адміністративні правопорушення в інформаційній сфері відіграють важливу роль у механізмі забезпечення законності, інформаційної безпеки та захисту інформаційних прав людини. Подальший розвиток адміністративно-деліктного законодавства України у цій сфері має здійснюватися з урахуванням сучасних викликів цифрового розвитку, необхідності гармонізації з європейськими стандартами та підвищення ефективності правового регулювання інформаційних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Настюк В.Я., Белевцева В.В. Загальноправова характеристика адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення. *Інформація і право*. 2013. № 1. С. 151–157 URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/13nvyvip.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. Заярний О.А. Концептуальна природа та генезис розвитку поняття «адміністративне правопорушення в інформаційній сфері». *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 2 (7). URL: <http://lclslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-7-2014/item/173-kontseptualna-pryroda-ta-henezys-rozvytku-ponyattya-administratyvne-pravoporushennya-v-informatsiyniy-sferi-zaiarniy-o-a>.
4. Правдюк С.М. Інформаційні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 17 с. URL: https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/2115U000438/?utm_source=chatgpt.com.
5. Арістова І.В. Національний механізм реалізації цілей сталого розвитку в умовах інформаційного суспільства в Україні: роль юридичного механізму та його складових. Монографія: Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку. Scientific monograph. Vol. 1. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 1-31 DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-1.
6. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Ярема О.Г. Інформаційне право України: навч. посіб. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 416 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844?utm_source=chatgpt.com.
7. Чуприна О. В. Адміністративна відповідальність за порушення права на інформацію: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 175 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0413U004606>.
8. Воронкова О. І. Інформаційна сфера України в умовах сталого розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 574–579. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/135>.
9. Солодка О. М. Інформаційний простір держави як сфера реалізації інформаційного суверенітету. *Інформація і право*. 2020. № 4 (35). С. 39–46. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221216](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221216).

10. Коваленко Л. П. Інформаційне право: підручник. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 284 с. URL: https://jurkniga.ua/informatsiyne-pravo-pidruchnik?utm_source=chatgpt.com.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026

© Мазійчук В.А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0